

מזה ומזה הם כתובים.

על פנים ואחור

(1) ספר שמות פרק לב

(טו) וַיִּפֶן וַיֵּרָד מִן הַקֶּהָר וַיִּשְׁגֵי לַחַת הַעֲדַת בְּיָדוֹ לַחַת כְּתָבִים מְשֻׁנֵי עֲבָרֵיהֶם מִזֶּה וּמִזֶּה הֵם כְּתָבִים:

(טז) וְהַלְחַת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הִמָּה וְהַמְּכַתֵּב מְכַתֵּב אֱלֹהִים הוּא קְרוֹת עַל הַלְחַת:

פרוש הט"ז על התורה - שמות פרק לב פסוק טו

משני עבריהם. היו האותיות נקראות. בפ' הבונה (דף ק"ד) איתא א"ר חסדא מ"ס וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדים וא"ר חסדא כתב שבלוחות נקרא בחוץ ונקרא בפנים כגון נבוב בובן בהר סרו ורס, ופירש"י ונקרא בחוץ האותיות הפוכות והתיבה הפוכה ולא אשמעינן אלא שהיה החקק נוקב את כל הלוח ולפיכך היו מ"ס וסמ"ך בנס עכ"ל.

ספר מי השילוח - פרשת תשא

ויפן משה מן ההר ושני לוחות כתובים משני עבריהם כו', בגמ' (שבת ק"ד) איתא אר"ח לוחות כתובים משני עבריהם שנקראים מבפנים ומבחוץ כגון נבוב בובן בהר סרו ורס, והוא שר"ח אמר כי יש כח בד"ת לשנות את לב האדם מהיפוך להיפוך, נבוב היינו אדם שהוא נבוב וריק מד"ת נעשה על ידם מלא בינה והוא נבוב בובן, רהב היינו אדם שהוא מלא תאות וחמדות זרות כמבואר בגמ' שר של מצרים רהב שמו ומצרים היו שטופים בזמה כמ"ש ונגרשה ונשקעה כיאור מצרים שמימיו היו עכורים וזה מורה על מחשבות תאות רעות, וע"י ד"ת יוכל להשתנות ולהיות מורם ומובדל מכל חמדה כי בהר מורה ע"ז כי בהר לא נמצא לחליחות כמו בעמק, וכן אאע"ה יען כי היה מובדל מכל חמד' לכך אמר היום בהר ה' יראה, סרו היינו אדם שהוא בכעס כי סר הוא לשון כעס כמ"ש סר וזעף וכן בגמ' מפני שסורו רע היינו שיש בו כעס וע"י ד"ת יוכל להשתנות לבו לטוב ולהיות מובדל משום כעס כי ורס הוא מלשון רך כמבואר בגמ' ממרס בדם כי מורס נופל על דבר רך וכן לרוס את הסולת:

(1) ספר אסתר פרק ז

(ג) וַתַּעַן אֶסְתֵּר הַמֶּלֶכָה וַתֹּאמֶר אִם מְצֹאֵתִי הֵן בְּעֵינֶיךָ הַמֶּלֶךְ וְאִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב תִּנָּתֵן לִי בְּפִשִׁי בְּשֹׂאֲלֹתַי וְעַמִּי בְּבִקְשׁוֹתַי

(89) ספר שם משמואל פרשת בלק - שנת תרע"ז

ולפי דרכנו זה יתפרשו לנו דברי המדרש בפסוק ויעמוד מלאך ה' במשעול הכרמים גדר מזה וגדר מזה אין אתה יכול לשלוט בהם שבידיהם לוחות כתובים משני עבריהם מזה ומזה הם כתובים, ע"כ. ואינו מובן מה

שייכות ענין הלוחות שמזה ומזה הם כתובים לענין שלא יכול לשלוט בהם. אך לפי דרכנו יש לפרש דהנה פירוש כתובים משני עבריהם מזה ומזה הם כתובים פירשו המפרשים וכן הוא בזה"ק שהי' הדיבור נחקק בלוח מעבר אל עבר, ואף שלפי השערת הדעת היו צריכות להיות נראות האותיות מעבר השני מהופכות, מ"מ נעשה בהן נס והיו נקראות בעבר השני כמו בעבר זה. ויש להבין נס זה למה הי' בא, ונסים אין נעשים למגן אלא לצורך. וי"ל שהתועלת בזה שיהי' הכל בבחי' פנים ולא בבחי' אחוריים, ונעשים דוגמא ללבות ישראל שיהיו עומדים תמיד בבחי' פנים ונוכח ה' דרכם. ובאמת שזה עצמו הי' שמירה מעולה מהחיצונים שאין להם אחיזה אלא בבחי' אחוריים כנודע במקובלים. הגם שזה מס"ת ואין לנו עסק בנסתרות, מ"מ יש לפרש עפ"י פשוט דכל התהוות החיצונים היא מחמת ההסתר והצמצום, כי באמת אין עוד מלבדו, אלא שמחמת ההסתר וההעלם יכולים להיות מדמים עצמם ליש ונפרד, אך כשמאירה בחי' הפנים וכענין שכתוב (במדבר ו') ישא ה' פניו אליך וגו' ממילא נסתלק כח החיצונים. וע"כ בלעם שרצה להכניס בהם כחות רעים למנוע את ישראל מלהיות בבחי' פנים נאמר לו שאינו יכול, שהרי יש בידיהם לוחות כתובים משני עבריהם מזה ומזה הם כתובים, שזה מועיל ללבות ישראל שיהיו בבחי' פנים ולא בבחי' אחוריים, וע"כ גם לאחר פטירת משה נמי הלוחות מועילים להם לענין זה, וממילא זוהי שמירה בפני כחות החיצונים, וישארו תמיד בבחי' פנים. וכמו שהעיד עליהם בנבואתו בפסוק הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא וברש"י כשהם עומדים משנתן שחרית הם מתגברים כלביא וכארי לחטוף את המצוות ללבוש ציצית ולקראו את שמע ולהניח תפילין, על היפוך אמרם ז"ל (ברכות י) ואותי השלכת אחר גוך לאחר שאכל ושתה ונתגאה יקבל עליו עול מלכות שמים, וישראל הם בהיפוך מזה אלא כשהם עומדין משנתן שחרית הם מתגברין לחטוף את המצוות ולשון לחטוף הוא בזריזות והוא בחי' פנים כנ"ל:

ויצא לנו מזה לימוד גדול לכל איש, היות ידוע שכמה וכמה מזיקין רודפים אחר האיש לבלבלו ולהממו, ובמדרש (דב"ר פ' ד') אין בית רובע חללו של עולם שאין בו כמה אלפים מזיקין, אך במה שאדם מתעורר בתורה ומצוות בהתלהבות וברגש הנפש, ויהי' לבו מגעגע אחריהם שיבואו לידו, וכלשון הכוזרי שיהי' הזמן ההוא [בעסקו בתורה ובמצוות] לב הזמן ופריו, והוא בחי' פנים כנ"ל, זוהי שמירה מועילה בפני כחות החיצונים. ויותר מהמה מובן אשר שבת שהוא אהבה ורצון צריך להיות הזמן מוקדש לשמים, כי הוא באמת לב הזמן ופריו, וכשהגיע יום השבת צריך האדם לראות א"ע כאילו עומד משנתו שחרית ויתעורר לחטוף את המצוות, זוהי שמירה מועילה לששת ימי המעשה הבאים. וכמו חטיפת המצוות שחרית שמועילה ושומרת לכל היום כולו, כן שבת לששת ימי המעשה הבאים, כי שבת יש בו שתי בחינות שביעי לימי חול שעברו וראשון לימים הבאים, וכבר דברנו מזה: